

Työelämän ohjausryhmän loppuraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:28

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:28

Työelämän ohjausryhmän loppuraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN: 978-952-263-578-5 (PDF)

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto, Teija Metsänperä

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	13.8.2018	
Tekijät	Työelämän ohjausryhmä ammatillisen tutkintorakenteen uudistamiseksi, puheenjohtaja Seija Rasku, sihteeri Anne Liimatainen		
Julkaisun nimi	Työelämän ohjausryhmän loppuraportti		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:28		
Diaarinumero	14/040/2015	Teema	koulutus
ISBN PDF	978-952-263-578-5	ISSN PDF	1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-578-5		
Sivumäärä	36	Kieli	suomi
Asiasanat	ammatillinen koulutus, ammatilliset tutkinnot, tutkintorakenne		
Tiivistelmä	<p>Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 15.4.2015 työelämän ohjausryhmän ammatillisen tutkintorakenteen uudistamiseksi. Ohjausryhmä jätti 9.8.2016 väliraporttinsa, johon sisältyi ohjausryhmän ehdotus ammatillisesta tutkintorakenteesta sekä osaamispisteiden käyttöönotosta näyttötutkinnoissa. Loppuraportissa esitetään yhteenveto väliraportin ehdotusten toteutumisesta säädöksissä ja tutkintojen perusteissa. Lisäksi loppuraportissa kuvataan ohjausryhmän näkemys erikoisammattitutkintojen ja korkeakoulututkintojen ja korkeakoulujen erikoistumiskoulutusten suhteesta ja tehdään ehdotukset kehittämistoimenpiteiksi.</p> <p>Ohjausryhmä ehdottaa, että koulutusjärjestelmässä ei ole tiukkoja eri koulutusasteiden välisiä raja-aitoja, vaan koulutusjärjestelmässä tulisi olla mahdollista liikkua eri suuntiin. Jatkossakin tulisi mahdollistaa se, että eri koulutustaustoilta tulevat henkilöt voivat kouluttautua joustavasti osaamistarpeidensa mukaisesti. Jatkuvan oppimisen toteutumista tulisi tukea asiakas- ja työelämälähtöisesti, ei järjestelmäkeskeisesti.</p> <p>Ohjausryhmän näkemyksen mukaan tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaamiseksi yksilön liikkumista koulutusjärjestelmässä tulee edelleen joustavoittaa ja mahdollistaa nykyistä laajempi eri koulutusasteilta olevan osaamisen yhdistäminen. Joustavien opintopolkujen mahdollistaminen edellyttää koko koulutusjärjestelmän tarkastelua kokonaisuutena ja sitä, että tehdään koko koulutusjärjestelmän kattavaa strategia- ja visiotyötä. Osana tätä työtä tulisi linjata, miten koulutukseen suunnatut yhteiskunnan rajalliset resurssit jaetaan ja mikä on yksilön, mikä yhteiskunnan ja mikä työnantajien vastuu jatkuvan oppimisen rahoittamisessa.</p> <p>Ohjausryhmä ehdottaa lisäksi, että erikoisammattitutkintojen ja korkeakoulujen erikoistumiskoulutusten välistä eroa tulisi arvioida tarkemmin ja tarvittaessa selkeyttää niin, että uusia erikoisammattitutkintoja ja uusia korkeakoulutettujen erikoistumiskoulutuksia luotaessa tai olemassa olevia uudistettaessa näiden lähtökohtaiset tavoitteet toteutuisivat. Erikoisammattitutkinnoissa tulisi painottaa syvällistä tai monialaista ammatillista osaamista ja korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksissa puolestaan huolehdittaisiin siitä, että niissä toteutuvat niille asetuksissa (794/2004 ja 1129/2014) säädetyt tavoitteet.</p>		
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	13.8.2018
Författare	Arbetsgrupp för att förnya den yrkesanknutna examensstrukturen, ordförande Seija Rasku, sekreterare Anne Liimatainen	
Publikationens titel	Slutrapport avgiven av en arbetslivsfokuserad styrgrupp	
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2018:28	
Diarienummer	14/040/2015	Tema utbildning
ISBN PDF	978-952-263-578-5	ISSN PDF 1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-578-5	
Sidantal	36	Språk finska
Nyckelord	yrkesutbildningen, yrkesexamina, examensstrukturen	
Referat	<p>Undervisnings- och kulturministeriet tillsatte den 15 april 2015 en styrgrupp för att förnya examensstrukturen inom yrkesutbildningen. Gruppen var färdig med sin mellanrapport den 9 augusti 2016. Mellanrapporten omfattade gruppens förslag till en examensstruktur inom yrkesutbildningen och ett system med kompetenspoäng inom systemet med fristående examina. Slutrapporten omfattar ett sammandrag gällande hur förslagen i mellanrapporten har förverkligats i förordningarna och i examensgrunderna. Utöver detta omfattar slutrapporten gruppens syn på förhållandet mellan specialyrkesexamina, högskoleexamina och högskolornas specialiseringsutbildningar. Vidare ingår förslag till utvecklingsåtgärder.</p> <p>Styrgruppen föreslår att det inte ska finnas strikta gränsdragningar mellan de olika utbildningsnivåerna inom utbildningssystemet och att studerande ska ges möjlighet att röra sig i olika riktningar inom utbildningssystemet. Personer med olika utbildningsbakgrund ska fortsättningsvis ges möjlighet att utbilda sig på ett flexibelt sätt enligt sina kunskapsbehov. Principen om livslångt lärande ska förverkligas utgående från kundens och arbetslivets behov och inte utgående från strikta utbildningsstrukturer.</p> <p>Gruppen anser att man också framdeles ska satsa på att individen rör sig i utbildningssystemet på ett flexibelt sätt som tjänar hans eller hennes kunskapsbehov. Det ska bli möjligt att i mer omfattande grad än tidigare kombinera kunskapsbehov på olika utbildningsnivåer. För att få till stånd flexibla studievägar behövs dels att hela utbildningssystemet granskas som en helhet, dels att man bedriver ett strategi- och visionsarbete som omfattar hela utbildningssystemet. Som en del av detta arbete bör man granska hur samhällets begränsade resurser fördelas inom utbildningen och vilket ansvar individen, samhället och arbetsgivarna har gällande finansieringen av livslångt lärande.</p> <p>Styrgruppen föreslår dessutom att skillnaderna mellan specialyrkesexamina och högskolornas specialiseringsutbildningar bör klargöras så att dessas ursprungliga syften förverkligas vid skapande av nya specialyrkesexamina och specialiseringsutbildningar, samt vid förnyande av existerande specialyrkesexamina och specialiseringsutbildningar. Fokus inom specialyrkesexamina ska ligga på djuplodande eller sektorövergripande yrkeskunskande. För specialiseringsutbildningarnas del i högskolorna ska man ombesörja att de mål som man har ställt upp i förordningarna (794/2004 och 1129/2014) verkställs.</p>	
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet	
Distribution/beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutlaukset.valtioneuvosto.fi	

Description sheet

Published by	Ministry of Education and Culture		13.8.2018
Authors	Steering group on working life to reform the qualification structure of vocational education and training; Seija Rasku, Chair; Anne Liimatainen, Secretary		
Title of publication	Final report of the steering group on working life		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2018:28		
Register number	14/040/2015	Subject	Education
ISBN PDF	978-952-263-578-5	ISSN (PDF)	1799-0351
Website address	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-578-5		
Pages	36	Language	Finnish
Keywords	vocational education and training, vocational qualifications, qualification structure		
<p>Abstract</p> <p>On 15 April 2015, the Ministry of Education and Culture appointed a steering group on working life to reform the qualification structure of vocational education and training. On 9 August 2016, the steering group submitted its interim report, which included the group's proposal for the qualification structure of vocational education and training and the introduction of competence points in competence-based qualifications. The final report presents a summary of how the proposals made in the interim report have been implemented in statutes and qualification requirements. In addition, the final report describes the steering group's view on the relationship between specialist vocational qualifications and the specialisation studies of higher education degrees and higher education institutions and proposes development measures.</p> <p>The steering group proposes that there should not be strict boundaries between the different levels of education in the educational system. Instead, it should be possible to move in different directions within the system. It should be made possible for people with different educational backgrounds to get trained flexibly according to their competence needs also in future. The realisation of continuous learning should be supported in a customer-oriented and working life-oriented manner, not by focusing on the system.</p> <p>In the view of the steering group, to meet the competence needs of the future, the mobility of individuals within the educational system should be made still more flexible and the possibility of combining competence acquired at different levels of education should be enabled to a wider extent. To enable flexible study paths, the entire educational system should be examined as a whole and the work on the strategy and vision should cover the entire educational system. As part of this work, a policy should be outlined for how the limited resources society is able to allocate to education should be divided and what the responsibilities of the individual, society and employers are in the financing of continuous learning.</p> <p>Furthermore, the steering group proposes that the difference between specialist vocational qualifications and specialisation studies in higher education should be assessed in more detail. If necessary, the difference should be clarified to enable the realisation of the main objectives of specialist vocational qualifications and specialisation studies for people with higher education degrees when new qualifications and studies are created or when the existing ones are reformed. In-depth or multidisciplinary vocational competence should be emphasised in specialist vocational qualifications and care should be taken that the objectives laid down in statutes (794/2004 and 1129/2014) are realised in the specialisation studies in higher education.</p>			
Publisher	Ministry of Education and Culture, Finland		
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

Opetus- ja kulttuuriministeriölle	8
1 Ohjausryhmän työskentely väliraportin luovuttamisen jälkeen	11
2 Ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen kehittäminen ohjausryhmän ehdotusten pohjalta	13
2.1 Ohjausryhmän ehdotukset ja niiden jatkokäsittely ennen säädös- ja määräysmuutoksia	13
2.2 Työnjohdolliset, esimiestyön ja johtamisen tutkinnot ja niitä koskevat ohjausryhmän ehdotukset	14
2.3 Tutkintorakenneasetukset	15
2.4 Tutkintojen perusteiden valmistelu	18
3 Osaamispisteiden käyttöönotto ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa	20
3.1 Ohjausryhmän ehdotukset ja niiden jatkokäsittely ennen säädösmuutoksia	20
3.2 Osaamispisteet säädöksissä ja tutkinnon perusteissa	21
4 Erikoisammattitutkintojen suhde korkeakoulututkintoihin ja korkeakoulutettujen erikoistumiskoulutuksiin	24
4.1 Erikoisammattitutkinnot	24
4.2 Korkeakoulujen tutkinnot ja koulutukset	25
4.3 Nykytilan arvio	28
4.4 Ohjausryhmän ehdotukset	29
Lähteet	31
Liitteet	31
Liite 1. Uusien ammatti- ja erikoisammattitutkintojen voimaantuloajat	32
Liite 2. Tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksen tasot ja tasokuvaukset	34

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖLLE

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 15.4.2015 Työelämän ohjausryhmän ammatillisen tutkintorakenteen uudistamiseksi. Ohjausryhmän tehtävänä oli

- laatia yleiset puitteet ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen ja ammatillisten tutkintojen kehittämiseksi erityisesti ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta
- laatia yleiset toimialoittaiset tavoitteet ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kehittämiseksi ottaen huomioon ammatillisten perustutkintojen kehittäminen ja niiden osalta tehtävät ratkaisut
- ohjata ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kehittämistä ja seurata uudistuksen toteutumista
- arvioida erikoisammattitutkintojen suhdetta korkeakoulututkintoihin ja korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksiin
- arvioida tarve osaamispisteiden käyttöönotolle näyttötutkinnoissa sekä niiden vaikutukset näyttötutkintojärjestelmälle.

Ohjausryhmän tuli ottaa työssään huomioon ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän ja näyttötutkintojärjestelmän kehittämislinjaukset.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kutsui ohjausryhmän puheenjohtajaksi neuvotteleva virkamies Ville Heinosen opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja jäseniksi opetusneuvos Seija Raskun, opetusneuvos Maija Innolan (25.9.2015 lukien opetusneuvos Petri Haltia) ja opetusneuvos Mari Pastila-Eklundin opetus- ja kulttuuriministeriöstä, yksikön päällikkö, opetusneuvos Kati Louneman ja yli-insinööri Arto Pekkalan Opetushallituksesta, koulutuspäällikkö Mikko Heinikosken (23.6.2015 lukien koulutuspäällikkö Mikko Koskinen ja 24.8.2015 lukien koulutus- ja työvoimapolitiittinen asiantuntija Kirsi Rasinaho) Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:stä, asiantuntija Satu Ågrenin Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry:stä (2.3.2017 lukien johtava asiantuntija Mirja Hannula), kehittämispäällikkö Sirpa Sivosen Kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta, johtaja Veli-Matti Lampun Suomen Yrittäjät ry:stä, erityisasiantuntija Maarit Kallio-Savelan Suomen Kuntaliitto ry:stä, asiantun-

tija Miika Sahamiehen Akava ry:stä, erityisasiantuntija Inkeri Toikan Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry:stä, asiantuntija Marja Pesosen Kirkon työmarkkinalaitoksesta, koulutusjohtaja Susanna Aron Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry:stä, koulutuspoliittinen asiantuntija Riina Nousiaisen Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry:stä, finanssineuvos Asko Lindqvistin (1.6.2016 lukien neuvotteleva virkamies Joanna Autiovuori, joka siirtyi toisiin tehtäviin ja jäi pois ohjausryhmästä 31.8.2017) Valtion työmarkkinalaitoksesta ja toimitusjohtaja Petri Lempisen Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry:stä (2.3.2017 lukien asiantuntija Satu Ågren) sekä rehtori Eero Pentin Ammatillisten Aikuiskoulutuskeskusten johtajat ry:stä.

Ohjausryhmän 30.5.2017 kokouksesta lähtien ohjausryhmän puheenjohtajana toimi opetusneuvos Seija Rasku opetus- ja kulttuuriministeriöstä Ville Heinosen jäätyä virkavapaalle. Ohjausryhmän sihteerinä toimi ensin Tarja Kurki ja tämän jälkeen Lili Niemi opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja 10.2.2016 lähtien opetusneuvokset Minna Bálint ja Anne Liimatainen Opetushallituksesta. 1.1.2018 lähtien ohjausryhmän sihteerinä toimi Anne Liimatainen.

Ohjausryhmän toimikausi päättyy 1.8.2018. Ohjausryhmä jätti 9.8.2016 väliraporttinsa, johon sisältyy ohjausryhmän ehdotus ammatillisesta tutkintorakenteesta sekä osaamispisteiden käyttöönotosta näyttötutkintoihin. Väliraportin luovuttamisen jälkeen ohjausryhmän työskentely jatkui ja tehtävänä oli seurata tutkintorakenteen uudistuksen toteutumista ja arvioida erikoisammattitutkintojen suhdetta korkeakoulututkintoihin ja korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksiin.

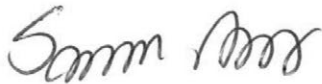
Ohjausryhmä on pitänyt yhteensä 35 kokousta. Ohjausryhmä on kuullut kokouksissaan Opetushallituksen alakohtaisia asiantuntijoita toimialoittaisesta tutkintorakenteen kehittämisestä ja tehnyt vierailuja eri toimialojen työpaikoille kuullakseen alojen osaamistarpeita ja näkemyksiä tutkintojen kehittämiseksi.

Tässä loppuraportissa esitetään yhteenveto väliraportissa esitetyistä toimialoittaisista tavoitteista ammatillisten tutkintojen kehittämiseksi ja osaamispisteiden käyttöönotosta kaikissa ammatillisissa tutkinnoissa sekä näiden toteutumisen seuranta säädöksissä ja tutkintojen perusteissa. Loppuraportissa kuvataan ohjausryhmän näkemys erikoisammattitutkintojen ja korkeakoulututkintojen ja korkeakoulujen erikoistumiskoulutusten suhteesta ja tehdään ehdotukset kehittämistoimenpiteiksi. Ohjausryhmä luovuttaa kunnioittavasti loppuraporttinsa opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Vantaalla 7. päivänä kesäkuuta 2018

Seija Rasku

Susanna Aro

Petri Haltia

Mirja Hannula

Maarit Kallio-Savela

Veli-Matti Lamppu

Kati Lounema

Riina Nousiainen

Mari Pastila-Eklund

Arto Pekkala

Eero Pentti

Marja Pesonen

Kirsi Rasinaho

Miika Sahamies

Sirpa Sivonen

Inkeri Toikka

Satu Ågren

Anne Liimatainen

1 Ohjausryhmän työskentely väliraportin luovuttamisen jälkeen

Ohjausryhmän toimikausi alkoi huhtikuussa 2015. Toimikauden alussa ohjausryhmä laati toimintasuunnitelman työskentelylleen ja määritteli yleiset suuntaviivat ammatillisen koulutuksen tutkintotyyppien kokonaisuudesta ja tutkintojen suhteesta toisiinsa. Elokuussa 2015 ohjausryhmä käynnisti ehdotusten valmistelun tutkintorakenteen ja tutkintojen kehittämiseksi koulutusaloittain. Kesäkuussa 2016 opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti työelämätoimijoille ja koulutuksen järjestäjille seminaarin ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen kehittämisestä. Seminaarissa käsiteltiin yleisiä kehittämislinjauksia ja ohjausryhmän ehdotuksia tutkintorakenteen kehittämiseksi eri aloilla. Ohjausryhmän työskentely väliraportin luovuttamiseen asti on kuvattu tarkemmin ohjausryhmän elokuussa 2016 jättämässä väliraportissa.

Ohjausryhmä jatkoi työskentelyään välittömästi väliraportin luovuttamisen jälkeen käsittelemällä työnjohdollisia, esimiestyön ja johtamisen tutkintoja sekä arvioimalla ja tekemällä ehdotukset erikoisammattitutkintojen ja korkeakoulututkintojen ja korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksen suhteesta. Syksyllä 2016 ohjausryhmä aloitti myös tutkintorakenteen muutosten toteutumisen seurannan käsittelemällä kokouksissaan säädösten ja määräysten valmistelutilannetta.

Väliraportin luovuttamiseen mennessä ohjausryhmä piti 21 kokousta. Yhteensä ohjausryhmä piti toimikautensa aikana 35 kokousta. Kokousten yhteydessä ohjausryhmä tutustui eri toimialoihin vierailemalla yrityksissä ja kävi keskustelua eri toimialoilla tarvittavasta osamisesta ja sen vaikutuksista ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen ja ammatillisten tutkintojen kehittämiseen (kuvio 1).

Kuvio 1. Työelämän ohjausryhmän työskentelyaikataulu

2 Ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen kehittäminen ohjausryhmän ehdotusten pohjalta

2.1 Ohjausryhmän ehdotukset ja niiden jatkokäsittely ennen säädös- ja määräysmuutoksia

Ohjausryhmän työssä tutkintorakenteen kehittämisen lähtökohtina olivat tutkintorakenteen selkeyttäminen (erityisesti ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta), tutkintojen sisäisen joustavuuden ja valinnanmahdollisuuksien lisääminen sekä tutkintojen sisällöllisen uudistumisen nopeuttaminen työelämän tarpeita vastaavasti. Väliraportissaan ohjausryhmä teki ehdotuksen uudeksi ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeksi. Ehdotus oli kokonaan uusi tutkintorakenne, joka sisälsi ohjausryhmän ehdotukset tutkintorakenteeseen kuuluviksi ammatillisiksi perustutkinnoiksi, ammattitutkinnoiksi ja erikoisammattitutkinnoiksi. Osa tutkinnoista oli jo aiemmin tutkintorakenteessa olleita (erityisesti ammatilliset perustutkinnot), ja osa puolestaan täysin uusia tutkintoja, joihin voi sijoittua laaja-alaisesti ko. tutkinnon alalla tarvittava osaaminen. Osa ehdotuksista oli tutkintojen nimen muutoksia, joissa lähtökohtana oli se, että tutkintojen nimet viittaisivat ensisijaisesti toimialaan tai toimintaan, eivät tekijään. Tekijännimiä on tarkoitus käyttää tutkintonimikkeinä tarvittaessa.

Vuonna 2016 ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteessa oli yhteensä 351 ammatillista tutkintoa, joista ammatillisia perustutkintoja 52, ammattitutkintoja 177 ja erikoisammattitutkintoja 122. Työelämän ohjausryhmän ehdotuksessa tutkintoja olisi yhteensä 164, joista ammatillisia perustutkintoja 43, ammattitutkintoja 65 ja erikoisammattitutkintoja 56. Ohjausryhmä ei ottanut kantaa ehdotuksessaan tutkintojen muodostumiseen (osaamisaalat ja tutkinnon osat) eikä tutkintonimikkeisiin lukuun ottamatta ammatillisten perustutkintojen osaamisaaloja. Ehdotuksessa keskeinen lähtökohta oli se, että huolimatta tutkintojen määrän merkittävästä vähenemisestä, mitään työelämässä tarvittavaa osaamista ei poisteta tulevista tutkinnoista.

Ohjausryhmä myös ehdotti väliraportissaan, että jatkossa tutkintorakenneasetuksessa tutkintoja ei ryhmiteltäisi koulutusaloittain, sillä työelämässä tarvittavan osaamisen sijoittaminen jollekin alalle ei ole yksiselitteistä ja entistä enemmän osaaminen sijoittuu eri toimialojen rajapinnalle. Eri ammateissa tarvitaan myös useasti monialaista osaamista.

Ohjausryhmä jatkoi tutkintorakenteen kehittämistä väliraportin luovuttamisen jälkeen, mikä vaikutti ehdotuksessa olevien tutkintojen kokonaismäärään edelleen vähentävästi. Merkittävimmät muutosehdotukset koskivat työnjohdollisia, esimiestyön ja johtamisen tutkintoja (ks. seuraava luku 2.2). Lisäksi käsiteltiin joidenkin tutkintojen nimiehdotuksia ja joidenkin tutkintojen säilyttämistä omina tutkintoinaan (ks. tarkemmin luku 2.3).

Keväällä 2018 ohjausryhmä käsitteli Opetushallitukseen tulleet tutkintorakenne-ehdotukset liittyen uusiin tutkintoehdotuksiin sekä tutkinnon nimen muutokseen. Teollisuusalojen työnjohdon erikoisammattitutkinnon nimi ehdotettiin muutettavaksi tuotannon esimiestyön erikoisammattitutkinnoksi. Tieto- ja viestintätekniikan perustutkinto ja tieto- ja tietoliikennetekniikan perustutkinto esitettiin poistettavaksi tutkintorakenteesta ja näiden tilalle ehdotettiin uutta ICT-alan perustutkintoa. Vastaavaa nimen muutosta esitettiin myös kyseisen alan ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin. Ohjausryhmä kannatti tulleita ehdotuksia, kuitenkin siten, että kuullaan Kotimaisten kielten keskuksen näkemys ICT-lyhenteestä tutkinnon nimenä. Erillisiä kylmäasentajan perustutkintoa, kylmäasentajan ammattitutkintoa ja kylmäsestarin erikoisammattitutkintoa ei kannatettu lisääväksi tutkintorakenteeseen, sillä aloilla tarvittava osaaminen voidaan sijoittaa osaamisaloiksi nykyisen tutkintorakenteen mukaisiin tutkintoihin.

2.2 Työnjohdolliset, esimiestyön ja johtamisen tutkinnot ja niitä koskevat ohjausryhmän ehdotukset

Työnjohdon, esimiestyön ja johtamisen osaamista on ollut ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteessa omina tutkintoina, osaamisaloina ja tutkinnon osina. Tilanne oli muotoutunut eri aikoina ja erilaisten alakohtaisten työelämän tarpeiden pohjalta. Ohjausryhmä totesi tarpeelliseksi laatia yleiset periaatteet sille, miten yli alojen menevä osaaminen sijoittuisi tarkoituksenmukaisella tavalla tutkintoihin. Lähtökohta oli, että työnjohdon, esimiestyön ja johtamisen osaamisen säilymisestä tutkinnoissa huolehditaan samalla, kun selkeytetään tutkintorakennetta myös näiden tutkintojen osalta. Ohjausryhmä käsitteli aihetta useissa kokouksissaan syksyllä 2016 ja laati yleiset periaatteet ja ehdotuksen työnjohdon, esimiestyön ja johtamisen tutkinnoista.

Yleisenä periaatteena ohjausryhmä ehdotti, että työnjohto-, esimiestyö- ja johtamisosaaminen voisi sijoittua ammatillisiin tutkintoihin kahdella tavalla:

1. Tutkintorakenteessa olisi työnjohdon, esimiestyön ja johtamisen tutkintoja, jotka pääosin palvelevat useita toimialoja. Näissä tutkinnoissa voisi olla tutkinnon osia tai osaamisaloja alakohtaisesti työnjohdon, esimiestyön tai johtamisen tarpeisiin.
2. Työnjohdon, esimiestyön ja johtamisen osaaminen voisi olla alan substanssiosaamisen tutkinnoissa tutkinnon osana tai osina. Poikkeustapauksissa alan erityispiireistä johtuen tutkinnossa olisi mahdollista olla alakohtainen johtamisen tai esimiestyön osaamisala.

Ohjausryhmä ehdotti syksyllä 2016 tutkintorakenteeseen seuraavat työnjohdon, johtamisen ja esimiestyön tutkinnot:

- lähiesimiestyön ammattitutkinto
- johtamisen ja yritysjohtamisen erikoisammattitutkinto
- majoitus- ja ravitsemisalalan esimiestyön erikoisammattitutkinto
- rakennusalan työmaajohdon erikoisammattitutkinto
- teollisuusalojen työnjohdon erikoisammattitutkinto.

Uusien tutkintojen myötä tutkintorakenteesta poistuisivat seuraavat väliraportissa ehdotetut tutkinnot: auto- ja kuljetusalan työnjohdon ammattitutkinto, autoalan työnjohdon erikoisammattitutkinto, johtamisen erikoisammattitutkinto, lastinkäsittelyalan erikoisammattitutkinto, rakennustuotannon erikoisammattitutkinto, rakennusalan työmaapäällikön erikoisammattitutkinto ja tekniikan erikoisammattitutkinto.

Ohjausryhmä ehdotti, että ajoneuvoalan ammattitutkintoon, kuljetusalan ammattitutkintoon ja ajoneuvoalan erikoisammattitutkintoon sijoitettaisiin auto- ja kuljetusalan työnjohto-osaaminen osaamisalaksi. Lisäksi liikuntapaikka-alan erikoisammattitutkinto korvaisi liikuntapaikkamestarin erikoisammattitutkinnon, ja siihen sisältyisi työnjohdon osaamista tutkinnon osana tai osina.

2.3 Tutkintorakenneasetukset

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmisteli työelämän ohjausryhmän väliraportin pohjalta asetuksen ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen liitteen muuttamisesta (ns. *tutkintorakenneasetus*). Asetus 137/2017 annettiin 8.2.2017, ja se tuli voimaan 1.8.2017. Asetus annettiin tuolloin voimassa olle-

den ammatillista koulutusta koskeneiden lakien (laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 630/1998 ja laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998) nojalla ja mukaisena. Asetuksessa ammatilliset tutkinnot ryhmiteltiin vielä koulutusaloittain, ja ammatillisissa perustutkinnoissa oli edelleen asetustasolla säädetyt osaamisalat.

Tutkintorakenneasetuksen liitettä muutettiin pääosin työelämän ohjausryhmän ehdotusten mukaisesti ottaen huomioon ohjausryhmän väliraportissa tekemät ehdotukset sekä tämän raportin luvussa 2.2 kuvatut ohjausryhmän syksyllä 2016 tekemät ehdotukset työnjohdon, johtamisen ja esimiestyön ammatillisiksi tutkinnoiksi.

Kiinteistöpalvelujen ja kotityö- ja puhdistuspalveluiden osaaminen esitettiin väliraportissa sijoitettavaksi yhteen ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon. Näiden uusien tutkintojen nimistä ei kuitenkaan päästy ohjausryhmässä yksimielisyyteen, vaan sovittiin, että tutkinnon perusteita valmisteleva työryhmä esittäisi uusille tutkinnoille nimiä. Perustetyöryhmä esitti uusille tutkinnoille nimiksi puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan perustutkintoa, puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan ammattitutkintoa ja puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan erikoisammattitutkintoa.

Työelämän ohjausryhmän ehdotuksen mukaan saamenkäsityökisällin ammattitutkinnon osaaminen olisi ollut tarkoituksenmukaista yhdistää uuteen taideteollisuusalan ammattitutkintoon ja saamenkäsityömestarin erikoisammattitutkinnon osaaminen uuteen taideteollisuusalan erikoisammattitutkintoon. Vastaavasti porotalouden ammattitutkinnon osaaminen olisi ollut yhdistettävissä uuteen luontoalan ammattitutkintoon. Koska kyse on saamelaisten kulttuurin kannalta tärkeistä tutkinnoista, saamenkäsityökisällin ammattitutkinto, saamenkäsityömestarin erikoisammattitutkinto ja porotalouden ammattitutkinto päätettiin säilyttää omina tutkintoinaan.

Kuten luvussa 2.2 on todettu, liikuntapaikkamestarin erikoisammattitutkinto, joka oli ehdotettu väliraportissa poistettavaksi, päätettiin säilyttää omana tutkintonaan. Sen nimi kuitenkin muutettiin liikuntapaikka-alan erikoisammattitutkinnoksi. Syynä tutkinnon säilyttämiseen omana tutkintonaan olivat työelämän osaamistarpeet. Työelämässä tarvitaan monipuolisia liikuntapaikka-alan ammattilaisia.

Helmikuussa 2017 annettu tutkintorakenneasetus tuli voimaan 1.8.2017. Uusien tutkintojen voimaantuloa porrastettiin asetuksessa kuitenkin niin, että osa tutkinnoista tulee voimaan asetuksen voimaantuloa myöhemmin eli 1.1.2018, 1.8.2018 tai 1.1.2019. Vastaavasti osa tutkintorakenteesta poistuvista tutkinnoista on voimassa asetuksen voimaantuloon saakka ja osa 31.12.2017, 31.7.2018 tai 31.12.2018 saakka. Kaikki uudistuvat ja uudet tutkinnot otetaan käyttöön 1.1.2019 mennessä. Uudistuksen jälkeen ammatillisten perustutkintojen määrä vähenee 52:sta 43:een, ammattitutkintojen määrää 177:stä 65:een ja erikoisammattitutkintojen määrää 122:sta 56:een.

Tutkintorakenneasetus uudistettiin syksyllä 2017 ammatillisen koulutuksen reformin vuoksi. Uusi laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) annettiin 11.8.2017. Tämän lain mukainen opetus- ja kulttuuriministeriön asetus (680/2017) ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta annettiin 2.10.2017, ja se tuli voimaan 1.1.2018 yhtä aikaa uuden ammatillisen koulutuksen lain kanssa. Ammatillisen koulutuksen uudistamista koskevan hallituksen esityksen (HE 39/2017 vp) mukaisesti ammatillisten tutkintojen sijoittamisesta koulutusaloille tutkintorakenneasetuksessa luovuttiin. Lisäksi ammatillisten perustutkintojen osaamisalojen säätämisestä tutkintorakenneasetuksessa pääsääntöisesti luovuttiin. Ammatillisten tutkintojen osaamisaloista määrätään jatkossa tutkinnon perusteissa. Uuden lainsäädännön mukaisessa tutkintorakenneasetuksessa säädetään myös ammatti- ja erikoisammattitutkintojen laajuudesta osaamispisteinä.

Uuden ammatillisen koulutuksen lainsäädännön mukaisen tutkintorakenneasetuksen liite ammatillista tutkinnoista vastaa pääosin asetuksen 137/2017 liitettä. Asetuksen liitteessä luetellaan kaikki ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeseen kuuluvat ammatilliset tutkinnot. Koska ammatillisten tutkintojen sijoittumisesta koulutusaloille luovuttiin, tutkinnot luetellaan aakkosjärjestyksessä siten, että liitteen 1 luvussa luetellaan ammatilliset perustutkinnot, luvussa 2 ammattitutkinnot ja luvussa 3 erikoisammattitutkinnot.

Tutkintorakenneasetuksen 137/2017 mukaisesti kuvallisen ilmaisun perustutkinnon osaaminen yhdistetään media-alan perustutkintoon 1.8.2018 lukien. Kuvallisen ilmaisun perustutkinto poistuu tutkintorakenteesta 31.7.2018. Muutos perustui työelämän ohjausryhmän syksyllä 2016 antamaan ehdotukseen uudesta ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta. Ohjausryhmän luovuttamassa väliraportissa ei tehty esitystä media-alan perustutkinnon nimen muuttamisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä kuvataidealan edustajan välisten helmikuussa 2017 käytyjen keskustelujen perusteella päädyttiin kuitenkin ratkaisuun, jonka mukaan kuvallisen ilmaisun käsite sisällytetään uuden, yhdistetyn tutkinnon nimeen. Kuvallisen ilmaisun perustutkinnon perustetyöryhmässä käsiteltiin uuden tutkinnon nimeä. Perustetyöryhmässä esitettiin kolme vaihtoehtoista nimeä: media-alan ja kuvallisen ilmaisun perustutkinto, media-alan ja kuvallisen viestinnän perustutkinto sekä median ja kuvan perustutkinto. Perustetyöryhmä ei päässyt tutkinnon nimestä yksimielisyyteen, eikä se siten tehnyt ehdotusta uuden tutkinnon nimeksi. Perustetyöryhmässä esillä olleista vaihtoehtoista Opetushallitus esitti tutkinnon nimeksi median ja kuvan perustutkinto. Media-alan perustutkinnon nimi muutettiin lopulta media-alan ja kuvallisen ilmaisun perustutkinnoksi, jolloin tutkinnon nimessä tulee otetuksi huomioon media-alan perustutkintoon yhdistyvä kuvallisen ilmaisun perustutkinto.

Tutkintorakenneasetuksen 137/2017 mukaisesti ajoneuvonosturinkuljettajan ammattitutkinnon osaaminen yhdistetään nykyiseen talonrakennusalan ammattitutkintoon 1.1.2019 lukien. Rakennusliiton, INFRA ry:n ja Talonrakennusteollisuus ry:n opetus- ja kulttuuriministeriölle 18.9.2017 antaman esityksen perusteella päädyttiin kuitenkin siihen, että ajoneuvonos-

turinkuljettajan ammattitutkinnon osaaminen yhdistetään maarakennusalan ammattitutkintoon. Muutos tehtiin, koska ajoneuvonosturinkuljettajan ammattitutkinnoissa vaadittava ammattitaito kehittyi suurelta osin maarakennusalan mukaisissa tehtävissä. Maarakennusalan ammattitutkintoon nykyisin kuuluvat tutkinnon eri osat (mm. maarakennuskoneiden käyttö, kuljetusalan perustason pätevyys, liikennealueiden koneilla tehtävät työt) mahdollistavat myös osaamisen hankkimisen muun kuljetuskaluston käytön osalta. Esitystä käsiteltiin kirjallisesti työelämän ohjausryhmässä syyskuussa 2017. Työelämän ohjausryhmä puolsi ehdotettua muutosta. Ajoneuvonosturinkuljettajan ammattitutkinnon osaaminen yhdistetään maarakennusalan ammattitutkintoon 1.1.2019 lukien. Ajoneuvonosturinkuljettajan ammattitutkinto poistuu tutkintorakenteesta aiemmin säädetyllä tavalla 31.12.2018.

Muilta osin asetuksen 680/2017 liitteessä säädettyjen tutkintojen nimet ja määrä vastaavat asetuksen 137/2017 liitettä.

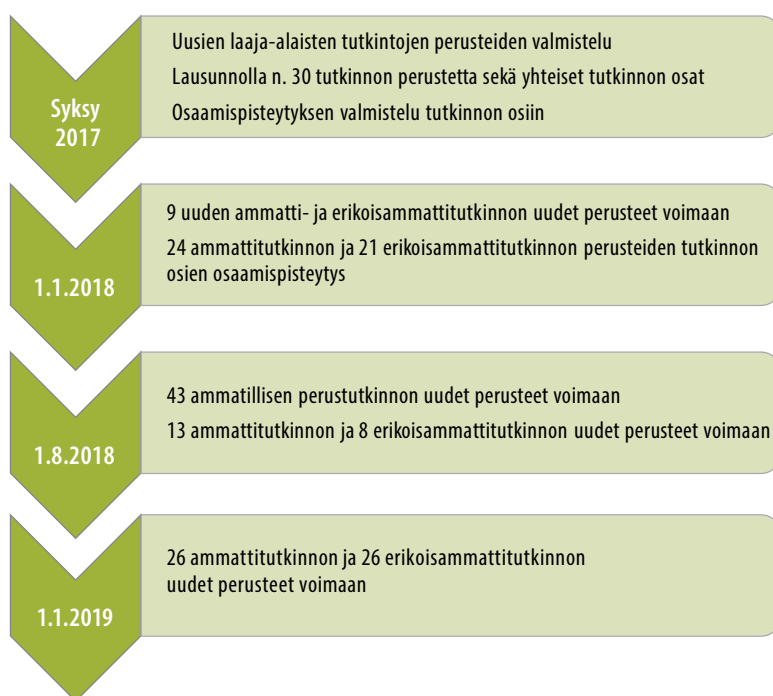
Uuden ammatillisen koulutuksen lainsäädännön mukainen tutkintorakenneasetus tuli voimaan 1.1.2018. Asetuksessa säädetyt tutkintojen voimassaolo ja voimaantulon ajankohdat vastaavat pääosin asetuksessa 137/2017 säädettyä. Osa uusista tutkinnoista tulee voimaan asetuksen voimaan tullessa ja osa 1.8.2018 tai 1.1.2019. Vastaavasti osa tutkintorakenteesta poistuvista tutkinnoista on voimassa asetuksen voimaantuloon saakka ja osa on voimassa 31.7.2018 tai 31.12.2018 saakka.

Asetuksen 5 §:n 5 momentin mukaan ehdotetun asetuksen voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisia tutkintoja voidaan suorittaa 31.12.2021 saakka. Näiden tutkintojen suorittamiseksi ehdotettu määräaika vastaa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 129 §:n siirtymäsäännöksen mukaista määräaika. Lain siirtymäsäännöksen mukaan ennen mainitun lain voimaantuloa tutkinnon suorittamisen aloittaneella opiskelijalla sekä sellaisella ammatti- ja erikoisammattitutkinnon suorittajalla, joka on aloittanut tutkinnon suorittamisen ammatillisesta koulutuksesta annetun lain voimaantulon jälkeen vanhojen tutkinnon perusteiden mukaisesti, on oikeus suorittaa tutkinto kumottujen ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain (630/1998) ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) nojalla määrättyjen perusteiden mukaisesti 31.12.2021 saakka.

2.4 Tutkintojen perusteiden valmistelu

Tutkintojen perusteet laaditaan uusiin tutkintoihin sen mukaisesti, kun uudet tutkinnot tulevat ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeseen. Uusia ammatti- ja erikoisammattitutkinnoista tuli tutkintorakenteeseen 1.1.2018, osa tulee tutkintorakenteeseen 1.8.2018 ja loput 1.1.2019 (liite 1). Kaikkien ammatillisten perustutkintojen perusteet uudistettiin siten, että ne annettiin vuoden 2018 vaihteessa, ja ne tulevat voimaan 1.8.2018. Samoin

uudistettiin tutkintorakenteessa jo olevien tutkintojen perusteet vastaamaan 1.1.2018 voimaan tullutta ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä (kuvio 2).

Kuvio 2. Tutkintojen perusteiden valmisteluaikataulu

Tutkintojen perusteiden uudistamisessa painotettiin sitä, että ensisijaisesti laadittiin uudet perusteet tutkintorakenteeseen tuleviin uusiin tutkintoihin. Lisäksi tutkintorakenteessa säilyviin tutkintojen perusteisiin tehtiin sisällöllisiä uudistuksia kunkin tutkinnon kohdalla sen mukaan, miten työelämän osaamistarpeet olivat muuttuneet ja tutkintojen perusteissa oli sisällöllisiä uudistumistarpeita.

Tutkintojen perusteet valmistellaan avoimessa yhteistyössä eri tahojen kanssa. Yhteistyöllä työ- ja elinkeinoelämän, koulutuksen järjestäjien ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa varmistetaan, että tutkinnon perusteet vastaavat kattavasti työelämässä vaadittavaa osaamista. Tutkinnon perusteet tehdään työnantajien, työntekijöiden ja tarvittaessa itsenäisten ammatinharjoittajien sekä opetusalan edustajien kanssa yhteistyössä. Näin mahdollistetaan eri tahojen näkökulmien huomioon ottaminen perusteiden valmistelun eri vaiheissa ja samalla viestitään uudistuvista tutkinnon perusteista eri toimijoille.

Työelämän ohjausryhmä käsitteli tutkintojen perusteiden laatimista uusiin tutkintoihin kokouksissaan vuoden 2016 lopusta lähtien. Ohjausryhmässä käsiteltiin perusteiden laadinnan kokonaisuutta, aikataulutusta ja perusteiden voimaantuloaikoja.

3 Osaamispisteiden käyttöönotto ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa

3.1 Ohjausryhmän ehdotukset ja niiden jatkokäsittely ennen säädösmuutoksia

Väliraportissaan ohjausryhmä teki ehdotuksen osaamispisteiden käyttöönotosta ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa. Tutkintojen joustavuus ja yksilöllisten opintopolkujen mahdollistaminen sekä osaamisperusteisuus ovat keskeisiä ammatillisissa tutkinnoissa. Tässä yhteydessä todettiin tarve luoda kaikille ammatillisille tutkinnoille yhtenäiset mitoituseriaatteen. Ammatillisissa perustutkinnoissa oli jo käytössä osaamispisteytys ammatillisessa peruskoulutuksessa, mutta näyttötutkinnoissa osaamispisteitä ei ollut. Osaamispisteytyksellä voidaan lisätä tutkintojärjestelmän selkeyttä ja tehdä osaamisen laajuutta näkyvämmäksi työelämälle ja opiskelijoille. Osaamispisteet kertovat kunkin tutkinnon edellyttämän osaamisen laajuudesta, ja ne ovat luonteeltaan lisätietoa. Tutkintojen asemoituminen kansalliseen tutkintorakenteeseen toteutuu muilla tavoin. Ammatilliset tutkinnot ovat kaikki toisen asteen tutkintoja, ja ne sijoittuvat kansallisessa tutkintojen viitekehyksessä tasoille 4 (ammatilliset perustutkinnot ja ammattitutkinnot) ja 5 (erikoisammattitutkinnot).

Ohjausryhmä ehdotti väliraportissaan, että ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot säilyvät itsenäisinä tutkintoina tutkintorakenteessa. Tutkinnot voivat muodostaa joillakin ammattialoilla kehittymispolun, jolloin ammattitutkinto rakentuu perustutkinnon osaamisen päälle ja erikoisammattitutkinto puolestaan toimii ammattitutkinnon jatkeena. Ammattitutkinnot voivat kuitenkin olla myös alalletulotutkintoja kuten aiemminkin.

Väliraportissaan ohjausryhmä ehdotti, että ammattitutkintojen osaamispistemäärät voivat vaihdella säännelysti tietyn pistemäärän puitteissa, samoin erikoisammattitutkintojen osaamispistemäärät. Perustutkinnot olisivat kaikki 180 osaamispisteen laajuisia kuten aiemminkin (lukuun ottamatta säädöksissä erikseen säädettyä mahdollisuutta poiketa ko.

laajuudesta). Ohjausryhmä ehdotti, että ammattitutkinnot voisivat olla 120, 150 tai 180 osaamispisteen laajuisia ja erikoisammattitutkinnot puolestaan 160, 180 tai 210 osaamispisteen laajuisia. Koska ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat muotoutuneet pitkän ajan kuluessa, myös niiden edellyttämä osaaminen vaihtelee. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen edellyttämää osaamista ei ole alun perinkään määritelty yhteismitallisena, minkä vuoksi nähtiin luontevaksi, että tutkinnon laajuus osaamispisteissä voi vaihdella tutkintotyyppin sisällä.

Ammattitutkinnoissa osoitetaan pääsääntöisesti ammatillisia perustutkintoja syvällisempää osaamista, mutta se on rajatumpiin työtehtäviin ja osaamiskokonaisuuksiin kohdentuvaa. Tämän vuoksi ohjausryhmä arvioi, että ammattitutkinnot olisivat keskimäärin laajuudeltaan pienempiä kuin perustutkinnot. Erikoisammattitutkinnot puolestaan sisältävät selkeästi perustutkintoja syvällisempää osaamista, mutta eivät ole yhtä laaja-alaisia.

3.2 Osaamispisteet säädöksissä ja tutkinnon perusteissa

Säädökset

Ammatillisten tutkintojen mitoituserusteista ja laajuudesta säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 10 §:ssä. Säädökset on tältä osin valmisteltu työelämän ohjausryhmän väliraportin ehdotusten pohjalta. Lain 10 §:n mukaan ammatillisten perustutkintojen, ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen sekä tutkintojen osien mitoituksen peruste on osaamispiste. Ammatillisten perustutkintojen laajuus on 180 osaamispistettä. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan säätää ammatillisen perustutkinnon, tai poiketen siitä, mitä 15 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädetään, osaamisalan laajuudeksi yli 180 osaamispistettä, jos ammattialaa koskeva sääntely sitä edellyttää. Ammattitutkintojen laajuus on 120, 150 tai 180 osaamispistettä. Erikoisammattitutkintojen laajuus on 160, 180 tai 210 osaamispistettä. Laissa säädetty ammatillisen tutkinnon laajuus tarkoittaa vähimmäislaajuutta, jolla kyseinen tutkinto tulee tutkinnon muodostumisen mukaisesti suoritetuksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään ammatti- ja erikoisammattitutkintojen laajuudesta osaamispisteinä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tutkintorakenneasetuksen 4 §:ssä säädetään ammatti- ja erikoisammattitutkintojen laajuudesta osaamispisteinä. Säännöksen mukaan kunkin 1 §:ssä tarkoitetun ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon laajuus osaamispisteinä määritellään asetuksen liitteessä. Kunkin ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon osaamispisteiden määrä perustuu Opetushallituksen esitykseen. Uusien ja uudistuvien tutkintojen osaamispisteet on määritelty Opetushallituksessa yhdessä työelämän kanssa, ja tutkintojen laajuudet perustuvat selvitykseen eri ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen tuottamasta osaamisesta. Eri ammatti- ja erikoisammattitutkintojen laajuuk-

sia arvioidaan yhteistyössä Opetushallituksen ja työelämän kanssa osana tutkintorakenteen muuttamista koskevien esitysten ja tutkinnon perusteiden valmistelua. Ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin on tarkoitus lisätä osaamispisteet sitä mukaa, kun tutkinnot uudistuvat ja uudet tutkinnon perusteet tulevat voimaan. Tutkintorakenteesta poistuville tutkinnoille ei määritellä osaamispisteitä.

Opetushallituksen esityksessä ammattitutkintojen laajuudeksi määriteltiin pääsääntöisesti 150 osaamispistettä. Mikäli ammattitutkinto on ammattitaitovaatimuksiltaan selkeästi muita kapea-alaisempi tai se kohdistuu rajatumpiin työtehtäviin, tutkinnon pistemääräksi määriteltiin 120 osaamispistettä. Jos taas ammattitutkinto on selkeästi muita tutkintotyyppien tutkintoja laaja-alaisempi ja syvällisempi, se voisi olla 180 osaamispistettä. Erikoisammattitutkintojen laajuudeksi määriteltiin pääsääntöisesti 180 osaamispistettä. Erikoisammattitutkinto voi olla 160 osaamispistettä, jos tutkinto on ammattitaitovaatimuksiltaan selkeästi muita erikoisammattitutkintoja kapea-alaisempi ja sen sisältämä osaaminen kohdistuu rajattuihin työtehtäviin. Laajuus voi olla 210 osaamispistettä, jos tutkinnossa edellytetään syvällistä ammatin hallintaa sekä laaja-alaista osaamista.

Uusien ja tutkintorakenteessa säilyvien ammattitutkintojen laajuus on Opetushallituksen esityksen mukaisesti pääosin 150 osaamispistettä. Uusien ja tutkintorakenteessa säilyvien erikoisammattitutkintojen laajuus on pääosin 180 osaamispistettä. Elintarvikejalostuksen ammattitutkinnon, elintarviketeollisuuden ammattitutkinnon, opastuspalvelujen ammattitutkinnon ja ravintolan asiakaspalvelun ammattitutkinnon laajuus on kuitenkin 120 osaamispistettä ja erityisruokavaliopalvelujen erikoisammattitutkinnon 160 osaamispistettä. Näiden mainittujen tutkintojen edellyttämä osaaminen on kapeampaa kuin kyseisen tutkintotyyppien muissa tutkinnoissa. Tämän vuoksi niiden laajuus myös osaamispisteinä on alempi kuin muilla saman tutkintotyyppien tutkinnoilla.

Tutkinnon perusteet

Tutkinnon perusteissa määritellään kunkin tutkinnon muodostuminen tutkinnon osista ja näiden osaamispisteytys. Tutkinnon osien osaamispisteytys perustuu tutkinnon osassa vaadittavan osaamisen laajuuteen suhteessa koko tutkinnon osaamiseen. Osaamisen mitoitus ei perustu osaamisen hankkimisen edellyttämään työmäärään, käytettävään aikaan eikä opetuksen määrään. Tutkinnon osien laajuus osaamispisteinä määräytyy sen mukaan, mikä on niihin sisältyvän osaamisen kattavuus, vaikeusaste ja merkittävyys suhteessa koko tutkinnon ammattitaitovaatimukseen ja osaamistavoitteisiin. Kattavuus tarkoittaa sitä, kuinka suuren osan tutkinnon suorittaneen ammattitaidon kokonaisuudesta kyseinen tutkinnon osa muodostaa. Vaikeusaste määritellään arvioimalla tutkinnon osan vaikeus verrattuna muihin tutkinnon osiin samassa tutkinnossa. Merkittävyys tarkoittaa tutkinnon osan tärkeyttä työmarkkinoille osallistumisen, toiselle tutkintotasolle etenemisen tai sosiaalisen integraation kannalta.

Tutkinnon perusteet laaditaan vastaamaan työelämän osaamistarpeita kullakin toimialalla, joten tutkintoja ei ole tehty keinotekoisesti yhteismitallisiksi osaamispisteytyksen myötä. Eri tutkintojen ammattitaitovaatimusten ja työelämässä tarvittavan osaamisen laajuus voi vaihdella huomattavastikin eri aloilla. Tutkinnon perusteet laaditaan siten, että osaamisen taso vastaa tutkintotyypille asetettuja määritelmiä ja asemoitumista tutkintojen kokonaisuuteen.

Uuden tutkintorakenteen mukaisten tutkintojen tutkinnon osien osaamispisteytys tehdään sen aikataulun mukaan, miten uudet tutkinnot tulevat tutkintorakenteeseen ja niiden tutkintojen perusteet tulevat voimaan vuosina 2018 ja 2019 (liite 1). Jatkossa kaikkiin uudistettaviin tutkinnon perusteisiin tehdään myös tutkinnon osien osaamispisteytys.

Osaamispisteytys laadittiin myös niihin ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin, jotka tulevat säilymään omina tutkintoinaan tutkintorakenteessa. Vuoden alusta 2018 tuli voimaan 24 ammattitutkinnon ja 21 erikoisammattitutkinnon tutkinnon perusteet, joihin ei tehty varsinaisia sisällöllisiä muutoksia. Näiden tutkintojen perusteissa muutettiin vain käsitteistö 1.1.2018 voimaan tulleiden ammatillisen koulutuksen säädösten mukaiseksi ja tehtiin tutkinnon osien osaamispisteytys. Näidenkin tutkintojen osalta tutkinnon osien mitoituksessa kuultiin kolmikantaisesti työelämätahoja ja koulutuksen järjestäjien edustajia.

4 Erikoisammattitutkintojen suhde korkeakoulututkintoihin ja korkeakoulutettujen erikoistumiskoulutukseen

4.1 Erikoisammattitutkinnot

Ammatillisia tutkintoja ovat ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Ammatillisten tutkintojen tehtävänä on kehittää ja ylläpitää ammatillista osaamista, vastata työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeisiin sekä antaa valmiuksia yrittäjyyteen, työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon sekä tukea elinikäistä oppimista ja ammatillista kasvua. Ammatilliset tutkinnot voidaan suorittaa osaamisen hankkimistavasta riippumatta osoittamalla tutkinnon perusteissa määrätty osaaminen käytännön työtilanteissa näytöissä. Ammatillisia tutkintoja voidaan suorittaa kokonaisina tutkintoina siten kuin tutkinnon perusteissa on tutkinnon muodostumisesta määrätty. Ammatillisista tutkinnoista voi suorittaa myös yksittäisiä tutkinnon osia.

Laki ammatillisesta koulutuksesta (5 §) määrittelee, millaista osaamista kukin ammatillinen tutkinto sisältää ja millaista osaamista niissä osoitetaan. Erikoisammattitutkinnoissa osoitetaan työ- ja elinkeinoelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka on ammattitutkintoa syvällisempää ammatin hallintaa tai monialaista osaamista. Erikoisammattitutkinnot soveltuvat pääasiallisesti vahvan ammattitaidon omaaville osaamisen tunnistamiseen sekä edelleen kehittämiseen. Erikoisammattitutkintojen osaaminen voi olla tuotteiden tai palveluiden suunnittelua, tuottamista tai kehittämistä. Useassa erikoisammattitutkinnossa osaaminen kohdentuu toimintaprosessien tai henkilöstön ohjaamiseen ja johtamiseen.

Valtioneuvoston asetus tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksestä (120/2017) asettaa tutkinnot ja muut osaamiskokonaisuudet tietyille vaativuustasoille näi-

den sisältämän osaamisen perusteella. Viitekehyksessä on kahdeksan tasoa. Erikoisammattitutkinnot sijoittuvat tutkintojen viitekehyksessä tasolle 5, ammatilliset perustutkinnot ja ammattitutkinnot kummatkin asemoituvat tasolle 4. Tutkintojen viitekehysten tasojen 4 ja 5 kuvaukset ovat liitteessä 2.

4.2 Korkeakoulujen tutkinnot ja koulutukset

Korkeakoulututkinnot

Yliopistoissa voidaan suorittaa alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja sekä tieteellisiä, taiteellisia ja ammatillisia jatkotutkintoja. Ylempi korkeakoulututkinto suoritetaan alemman korkeakoulututkinnon tai sitä vastaavan koulutuksen jälkeen. Lääketieteessä ja hammaslääketieteessä koulutusalaan liittyvien ammatillisten vaatimusten johdosta yliopisto voi järjestää ylempään korkeakoulututkinnon koulutuksen siten, ettei siihen kuulu alempaa korkeakoulututkintoa. Yliopistojen jatkotutkintoja ovat tohtorin ja lisensiaatin tutkinnot, jotka suoritetaan ylempään korkeakoulututkinnon tai sitä tasoltaan vastaavan koulutuksen jälkeen.

Ammattikorkeakoulussa voidaan suorittaa ammattikorkeakoulututkintoja ja ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja. Ammattikorkeakoulututkinnot ovat korkeakoulututkintoja ja ylempät ammattikorkeakoulututkinnot ovat ylempiä korkeakoulututkintoja. Ylempään ammattikorkeakoulututkinnon edellytyksenä on suoritettu ammattikorkeakoulututkinto tai muu soveltuva korkeakoulututkinto. Lisäksi ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittamaan valittavalta edellytetään kolmen vuoden työkokemusta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Ammattikorkeakoulut järjestävät myös ammatillista opettajankoulutusta.

Valtioneuvoston asetuksilla säädetään korkeakouluissa suoritettavista tutkinnoista (464/1998), tutkintojen tavoitteista opintojen rakenteesta ja muista opintojen perusteista (794/2004 ja 1129/2014). Yliopistojen tutkintojen tavoitteissa tärkeässä asemassa ovat tieteellinen ajattelu ja menetelmät, ammattikorkeakoulujen tutkintojen tavoitteissa taas mm. taidot ja teoreettiset tiedot, joita tarvitaan toimittaessa asiantuntijatehtävissä ja työelämän kehittäjänä.

Asetuksella säädetään siitä, mitä tutkintoja kussakin yliopistossa voidaan suorittaa (koulutusvastuu). Ammattikorkeakoulujen koulutusvastuista päätetään valtioneuvoston myöntämässä toimiluvissa. Ammattikorkeakoulu voi järjestää maahanmuuttajille maksutonta koulutusta, jonka tavoitteena on antaa kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet ammattikorkeakouluopintoja varten. Koulutuksen laajuudesta voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

Tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ammattikorkeakoulututkinnot ja alemmat korkeakoulututkinnot sijoittuvat tasolle 6 ja ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot ja ylemmät korkeakoulututkinnot tasolle 7. Yliopistojen ja Maanpuolustuskorkeakoulun tieteelliset ja taiteelliset jatkotutkinnot sekä sijoittuvat puolestaan tasolle 8. Viitekehysten tasojen 6–8 kuvaukset ovat liitteessä 2.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutukset

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutuksia koskevat säädökset ovat olleet voimassa vuoden 2015 alusta. Koulutukset on tarkoitettu korkeakoulututkinnon suorittaneille ja jo työelämässä toimineille. Erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on tuottaa osaamista sellaisilla asiantuntijuuden aloilla, joilla ei ole markkinaehtoisesti toteutettua koulutustarjontaa. Erikoistumiskoulutus tähtää asiantuntijuuden ja osaamisen vahvistamiseen korkeakoulujen tutkimus- ja kehittämisosaamiselle ja painoaloille perustuvalla koulutuksella. Läheinen yhteys työ- ja elinkeinoelämään on erikoistumiskoulutuksissa tärkeä. Erikoistumiskoulutuksen vähimmäislaajuus on 30 opintopistettä. Erikoistumiskoulutukset sisältyvät korkeakoulujen rahoitusmalleihin. Korkeakoulut voivat periä erikoistumiskoulutuksista enintään 120 euroa opinto-oikeuteen kuuluvaa opintopistettä kohden.

Siitä, mitä erikoistumiskoulutuksia on, ei säädetä korkeakoulututkintojen tapaan asetuksilla. Sen sijaan asetuksissa on säädetty, että erikoistumiskoulutuksena voidaan järjestää vain koulutus, jonka perusteista on sovittu yliopistojen tai ammattikorkeakoulujen keskinäisessä yhteistyössä. Sopimusmenettelyn aikana tulee tehdä yhteistyötä työ- ja elinkeinoelämän edustajien kanssa. Tehdyt sopimukset tulee ilmoittaa julkiseen luetteloon, jota pitää Opetushallitus. Erikoistumiskoulutusten yleiset tavoitteet on esitetty samoissa asetuksissa kuin korkeakoulujen tutkintojen (794/2004 ja 1129/2014).

Erikoistumiskoulutuksia ei ole toistaiseksi sijoitettu tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehukseen. Viitekehysten laajentamistyö on parhaillaan meneillään. Tässä yhteydessä tulee ratkaistavaksi myös erikoistumiskoulutusten sijoittaminen tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehukseen soveltuvalla tasolle. Aiemmissä viitekehysten laajentamista koskevissa keskusteluissa erikoistumiskoulutukset on ehdotettu sijoitettavaksi samalle tasolle kuin vastaavat korkeakoulututkinnot.

Tutkintojen tavoitteisiin verrattuna erikoistumiskoulutusten tavoitteena on rajatumpi ja erikoistuneempi osaaminen (taulukko 1). Tavoitepykälässä on myös edellytetty asiantunteumuksen osoittamisen tavan määrittelemistä sopimuksissa, mikä kertoo asian tärkeydestä erikoistumiskoulutuksissa.

Taulukko 1. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutusten tavoitteet

Yliopistojen erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on, että opiskelija koulutustaustansa ja työkokemuksensa pohjalta:	Ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on, että opiskelija koulutustaustansa ja työkokemuksensa pohjalta:
1) kykenee toimimaan vaativissa asiantuntijatehtävissä yliopistolain 7 a §:n 3 momentin mukaisessa sopimusmenettelyssä määritellyllä työelämän osa-alueella	1) kykenee toimimaan vaativissa asiantuntijatehtävissä ammattikorkeakoululain 11 a §:n 3 momentin mukaisessa sopimusmenettelyssä määritellyllä työelämän osa-alueella
2) hallitsee asiantuntijaroolin edellyttämän tieteellisammattilisen erikoisosaamisen ja sen yhteydet toimintaympäristöön	2) saavuttaa asiantuntijuuden edellyttämän syvällisen erityisosaamisen tai monialaisen kokonaisuuden hallinnan
3) pystyy tieteellistä tutkimustietoa tai taiteellisen toiminnan menetelmiä hyödyntäen analysoimaan, arvioimaan ja kehittämään erikoistumisalansa ammatillisia käytäntöjä	3) osaa arvioida ja kehittää erityisalansa ammatillisia käytäntöjä perustuen tutkimukseen tai taiteellisen toiminnan menetelmiin
4) kykenee toimimaan yhteisöissä ja -verkostoissa oman erikoistumisalansa asiantuntijana.	4) kykenee toimimaan yhteisöissä ja -verkostoissa oman erityisalansa asiantuntijana.
Asiantuntemus osoitetaan tavalla, joka määritellään yliopistolain 7 a §:n 3 momentissa säädettyssä sopimusmenettelyssä.	Asiantuntemus osoitetaan tavalla, joka määritellään ammattikorkeakoululain 11 a §:n 3 momentissa säädettyssä sopimusmenettelyssä.

Korkeakoulujen tarjoamaan täydennyskoulutukseen verrattuna eroja ovat mm. seuraavat:

- Erikoistumiskoulutusten luomiseen on säädelty toimintatapa, kun täydennyskoulutuksiin riittää yhden tahon idea.
- Rahoitus on edellisessä osin tai kokonaan julkista, jälkimmäinen on liiketoimintaa.
- Täydennyskoulutuksessa korostuvat tilaajan/asiakkaan usein akuutit ja kapeat tarpeet, kun taas erikoistumiskoulutusten perustana tulee olla laajemmat ja pysyvämmät tarpeet. (ks. Haltia 2017.)

Avoim korkeakouluopetus ja erilliset opinnot

Korkeakoulut tarjoavat mahdollisuuksia suorittaa tutkinnon osia avoimena yliopisto- ja ammattikorkeakouluopetuksena tai erillisinä opintoina. Avoimeen korkeakouluopetukseen ei ole pohjakoulutusvaatimuksia, ja se on nimensä mukaisesti avointa kaikille. Avoimena korkeakouluopetuksena voi suorittaa yksittäisiä kursseja tai laajempia opintokokonaisuuksia. Opetustarjonta vastaa aina korkeakoulututkintojen osia. Korkeakoulut voivat koostaa tutkintojen osista työelämän tarpeen mukaisia yhtenäisiä koulutuskokonaisuuksia.

Avoim korkeakouluopetus tarjoaa mahdollisuuden tutustua korkeakoulutukseen, täydentää aiemmin suoritettua tutkintoa ja hankkia uutta osaamista tai vain oppia oppimisen ilosta. Tutkintoa ei voi suorittaa avoimen korkeakouluopetuksen opinnoin, mutta useimmissa korkeakouluissa avoimena korkeakouluopetuksena suoritettuja opintoja hyödynnetään osana opiskelijavalintaa. Avoimella korkeakouluopetuksella on monta tehtävää, kuten elinikäisen oppimisen tukeminen, mahdollisuus osaamisen parantamiseen ja laajentamiseen, korkeakoulutukseen pääsyn ja saavutettavuuden tukeminen, tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijavalinnan monipuolistaminen ja yleinen sivistystehtävä.

Avoim korkeakouluopetus sisältyy korkeakoulujen rahoitusmalleihin. Korkeakoulut voivat periä koulutuksesta maksuja opiskelijalta enintään 15 euroa opinto-oikeuteen kuuluvaa opintopistettä kohti.

Korkeakoulujen täydennyskoulutus

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut voivat tarjota täydennyskoulutusta. Täydennyskoulutusta toteutetaan liiketaloudellisin perustein tai työvoimakoulutuksena. Täydennyskoulutukseen ei voi kohdentua valtion rahoitusta. Täydennyskoulutusta ovat muun muassa yrityksille ja yhteisöille räätälöidyt koulutus- ja kehittämisohjelmat, työvoimakoulutus sekä avoimesti tarjolla olevat koulutusohjelmat, kuten MBA-ohjelmat.

4.3 Nykytilan arvio

Ohjausryhmän näkemyksen mukaan erikoisammattitutkintojen tuottama ja todentama osaaminen on tärkeää ja tarpeellista työelämän osaamistarpeiden sekä yksilöiden urapolkujen ja osaamisen kehittymisen näkökulmasta. Tästä kertoo se, että erikoisammattitutkinnoilla on kysyntää. Niiden suorittamiseen valmistavaa koulutusta pidetään laadukkaana, ja niiden katsotaan vastaavan eri toimintaympäristöihin soveltuvien ammattitaitovaatimustensa vuoksi hyvin eri yksilöiden ja työpaikkojen osaamistarpeisiin. Tutkinnon perusteiden tutkinnon osat ja ammattitaitovaatimukset määritellään yhdessä työelämän kanssa. Ohjausryhmä pitää tärkeänä, että kehitettäessä koulutus- ja tutkintojärjestelmää kokonaisuutena huolehditaan siitä, että työelämän kannalta keskeinen osaaminen säilyy ja yksilöillä on mahdollisuus kouluttautua tarpeidensa mukaan ja kulloisenkin osaamistarpeen näkökulmasta tarkoituksenmukaisella tavalla. On huolehdittava siitä, että myös ammatillista väylää tulevien yksilöiden on mahdollista kehittää osaamistaan korkealla osaamisen vaatavuustasolla ilman, että he suorittavat ensin korkeakoulututkinnon.

Erikoisammattitutkinnoilla, korkeakoulututkinnoilla ja korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksilla on tällä hetkellä kullakin oma roolinsa ja tehtävänsä koulutus- ja tutkintojärjestelmässä.

Erikoisammattitutkintoja ja korkeakoulutuksen tutkintoja ja erikoistumiskoulutuksia ohjaa eri lainsäädäntö, ja niillä on oma säätely-, ohjaus- ja rahoitusjärjestelmä. Suomen tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä erikoisammattitutkinnot on sijoitettu eri tasolle korkeakoulututkintojen kanssa. Erikoisammattitutkinnot sijoittuvat tasolle 5 ja korkeakoulututkinnot tasoille 6–8 (liite 2). Tämä asemoi tutkinnot eri vaativuustasolle tutkintojen edellyttämän osaamisen suhteen ja selkeyttää näin tutkintojen välistä eroa.

Korkeakoulujen erikoistumiskoulutukset eivät sisälly vielä tutkintojen viitekehykseen. Viitekehysten laajentamistyö on parhaillaan käynnissä. Todennäköisesti korkeakoulujen erikoistumiskoulutukset tulevat sijoittumaan vähintään samalle viitekehysten tasolle kuin vastaavat korkeakoulututkinnot, joten myös erikoistumiskoulutusten ja erikoisammattitutkintojen välinen ero osaamisen vaativuustason suhteen on jokseenkin selkeä. Ero on kuitenkin häilyvä osaamisen eri ulottuvuuksien painottumisen suhteen. Erikoisammattitutkinnoissa tulisi painottua syvälinen ammatillinen osaaminen. Korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksessa puolestaan tulisi olla aina mukana tiede- ja tutkimusperustaisuus.

Ohjausryhmän näkemyksen mukaan nykytilan ongelma on se, että yksilöiden ja työelämän tarpeisiin ei ole tarjolla riittävästi tarpeita vastaavaa koulutusta. Osaltaan tähän vaikuttaa rahoituksen riittämättömyys ja se, että rahoitus ei aina ohjautu tarpeita vastaavasti. Erikoisammattitutkinnot on tarkoitettu koulutusjärjestelmän näkökulmasta ensisijaisesti ammatillista väylää tuleville osaamistaan täydentäville, mutta tällä hetkellä joitakin erikoisammattitutkintoja suorittavat pääosin korkeasti koulutetut. Näissä tapauksissa ammatilliseen koulutukseen osallistuvat ja siihen tarkoitettuja resursseja käyttävät muut kuin ensisijainen kohderyhmä eli ammatillista väylää tulevat, jotka muutoinkin kouluttautuvat vähemmän kuin korkeakoulutetut. Osaltaan tämä lisää koulutuksen kasautumista korkeasti koulutetuille. Toisaalta kyse voi olla myös siitä, että korkeakoulutetuille ei ole riittävästi tarjolla heidän osaamistarpeidensa mukaisia täydennyskoulutusväyliä. Korkeakoulujen erikoistumiskoulutukset puolestaan on tarkoitettu suoritettavaksi korkeakoulututkinnon jälkeen. Erikoistumiskoulutusten osalta on tarpeen pohtia, vastaavatko niiden sisällöt ja tarjonta sopivalla tavalla kysyntää. Ohjausryhmän näkemyksen mukaan kyse on ohjausryhmän toimeksiantoa laajemmasta kysymyksestä, joka liittyy siihen, miten yhteiskunnan rajalliset resurssit jaetaan ja millä ehdoin eri yksilöt voivat hankkia tarpeitansa vastaavaa osaamista.

4.4 Ohjausryhmän ehdotukset

Ohjausryhmä pitää tärkeänä sitä, että koulutusjärjestelmässä ei ole tiukkoja eri koulutusasteiden välisiä raja-aitoja, vaan koulutusjärjestelmässä tulisi olla mahdollista liikkua eri suuntiin. Jatkossakin tulisi mahdollistaa se, että eri koulutustaustoilta tulevat henkilöt voivat kouluttautua joustavasti osaamistarpeidensa mukaisesti. Jatkuvan oppimisen toteu-

tumista tulisi tukea asiakas- ja työelämälähtöisesti, ei järjestelmäkeskeisesti. Koko koulutusjärjestelmän osalta tulisi varmistaa, että koulutustarjonta on selkeästi esillä ja helposti löydettävissä ja että tarjolla on yksilöllisiin ja työelämän tarpeisiin eri laajuisia ja sisältöisiä osaamisen kehittämisen kokonaisuuksia.

Tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaamiseksi yksilön liikkumista koulutusjärjestelmässä tulee edelleen joustavoittaa ja mahdollistaa nykyistä laajempi eri koulutusasteilta olevan osaamisen yhdistäminen. Käytännössä tämä voisi toteutua esimerkiksi eri tutkintotyyppien tutkinnon osien joustavalla suorittamisella tai ammatillisen ja korkeakouluopintojen entistä vahvemman yhdistämisellä yksilöllisesti tarvittavan osaamiskokonaisuuden rakentamiseksi. Joustavien opintopolkujen mahdollistaminen edellyttää koko koulutusjärjestelmän tarkastelua kokonaisuutena ja sitä, että tehdään koko koulutusjärjestelmän kattavaa strategia- ja visiotyötä. Osana tätä työtä tulisi linjata, miten koulutukseen suunnatut yhteiskunnan rajalliset resurssit jaetaan ja mikä on yksilön, mikä yhteiskunnan ja mikä työnantajien vastuu jatkuvan oppimisen rahoittamisessa.

Erikoisammattitutkintojen ja korkeakoulujen erikoistumiskoulutusten välistä eroa tulisi arvioida tarkemmin ja tarvittaessa selkeyttää niin, että uusia erikoisammattitutkintoja ja uusia korkeakoulutettujen erikoistumiskoulutuksia luotaessa tai olemassa olevia uudistettaessa näiden lähtökohtaiset tavoitteet toteutuisivat. Erikoisammattitutkinnoissa tulisi painottaa syvällistä tai monialaista ammatillista osaamista ja korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksissa puolestaan huolehdittaisiin siitä, että niissä toteutuvat niille asetuksissa (794/2004 ja 1129/2014) säädetyt tavoitteet.

LÄHTEET

- Asetus korkeakoulututkintojen järjestelmästä 464/1998
Ehdotus uudeksi ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeksi. Väli­raportti työelämän ohjausryhmältä ammatillisen tutkintorakenteen uudistamiseksi. 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu­ja 2016:23.
Haltia, P. 2017. Erikoistumiskoulutukset osana koulutusjärjestelmää. Teoksessa Kukkonen T., (2017). Uutta erikoisosaamista korkeakoulutetuille: Sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kauneudenhoitoalan erikoistumis­koulutustarpeiden kartoittaminen 2016. Karelia-ammattikorkeakoulun julkaisu­ja B, Oppimateriaaleja ja kokoomateoksia:47, 8–15.
Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998
Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017
Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 630/1998
Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen liitteen muuttamisesta 137/2017
Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta 680/2017
Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014
Valtioneuvoston asetus tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksestä 120/2017
Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista 794/2004

Liite 1. Uusien ammatti- ja erikoisammattitutkintojen voimaantuloajat

Voimaantuloaika	2018–2019 tutkintorakenteeseen tulevat uudet ammatti- ja erikoisammattitutkinnot
1.1.2018	Ammattitutkinnot
	Hevostalouden ammattitutkinto
	Kuljetusalan ammattitutkinto
	Merenkulkualan ammattitutkinto
	Musiikkituotannon ammattitutkinto
	Palvelulogistiikan ammattitutkinto
1.1.2018	Puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan ammattitutkinto
	Erikoisammattitutkinnot
	Hevostalouden erikoisammattitutkinto
1.1.2018	Maaseudun kehittämisen erikoisammattitutkinto
	Puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan erikoisammattitutkinto
1.8.2018	Ammattitutkinnot
	Ajoneuvoalan ammattitutkinto
	Asioimistulkkauksen ammattitutkinto
	Elintarvikejalostuksen ammattitutkinto
	Elintarviketeollisuuden ammattitutkinto
	Energia-alan ammattitutkinto
	Kalatalouden ammattitutkinto
	Leipomoalan ammattitutkinto
	Liikuntapaikka-alan ammattitutkinto
	Luontoalan ammattitutkinto
	Media-alan ammattitutkinto
	Mielenterveys- ja päihdetyön ammattitutkinto
	Seurakunta- ja hautauspalvelualan ammattitutkinto
	Turvallisuusalan ammattitutkinto
	Erikoisammattitutkinnot
	Elintarvikealan erikoisammattitutkinto
	Energia-alan erikoisammattitutkinto
	Immobilisaatiohoidon erikoisammattitutkinto
	Kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalvelujen erikoisammattitutkinto
	Leipomoalan erikoisammattitutkinto
Luontoalan erikoisammattitutkinto	
Media-alan erikoisammattitutkinto	
Oikeustulkkauksen erikoisammattitutkinto	

Voimaantuloaika	2018–2019 tutkintorakenteeseen tulevat uudet ammatti- ja erikoisammattitutkinnot
1.1.2019	Ammattitutkinnot
	Eläintenhoidon ammattitutkinto
	Hieronnän ammattitutkinto
	Kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinto
	Kivialan ammattitutkinto
	Koneasennuksen ja kunnossapidon ammattitutkinto
	Laboratorio- ja mittausalan ammattitutkinto
	Liiketoiminnan ammattitutkinto
	Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto
	Maanmittausalan ammattitutkinto
	Maarakennusalan ammattitutkinto
	Maatalousalan ammattitutkinto
	Matkailupalvelujen ammattitutkinto
	Metsäalan ammattitutkinto
	Opastuspalvelujen ammattitutkinto
	Pintakäsittelyalan ammattitutkinto
	Puutarha-alan ammattitutkinto
	Puuteollisuuden ammattitutkinto
	Ravintolan asiakaspalvelun ammattitutkinto
	Ruokapalvelujen ammattitutkinto
	Sähkö- ja automaatioalan ammattitutkinto
	Taideteollisuusalan ammattitutkinto
	Talotekniikan ammattitutkinto
	Tekstiili- ja muotialan ammattitutkinto
	Terveysalan ammattitutkinto
	Tuotantotekniikan ammattitutkinto
	Ympäristöalan ammattitutkinto
	Erikoisammattitutkinnot
	Ajoneuvoalan erikoisammattitutkinto
	Eläintenhoidon erikoisammattitutkinto
	Erityisruokavaliopalvelujen erikoisammattitutkinto
	Hieronnän erikoisammattitutkinto
Hius- ja kauneudenhoitoalan erikoisammattitutkinto	
Johtamisen ja yritysjohtamisen erikoisammattitutkinto	
Kalatalouden erikoisammattitutkinto	
Kasvatus- ja ohjausalan erikoisammattitutkinto	
Koneasennuksen ja kunnossapidon erikoisammattitutkinto	
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto	
Liikuntapaikka-alan erikoisammattitutkinto	
Maatalousalan erikoisammattitutkinto	
Majoitus- ja ravitsemisalan esimiestyön erikoisammattitutkinto	
Metsäalan erikoisammattitutkinto	
Palvelulogistiikan erikoisammattitutkinto	
Pintakäsittelyalan erikoisammattitutkinto	
Puhevammaisten tulkkauksen erikoisammattitutkinto	
Puutarha-alan erikoisammattitutkinto	
Puuteollisuuden erikoisammattitutkinto	
Rakennusalan työmaajohdon erikoisammattitutkinto	
Sähkö- ja automaatioalan erikoisammattitutkinto	
Taideteollisuusalan erikoisammattitutkinto	
Talotekniikan erikoisammattitutkinto	
Tekstiili- ja muotialan erikoisammattitutkinto	
Tuotannon esimiestyön erikoisammattitutkinto	
Tuotantotekniikan erikoisammattitutkinto	

Liite 2. Tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksen tasot ja tasokuvaukset

Kansallinen vaativuustaso/ eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen taso	Tutkinnot, oppimäärät ja muut osaamiskokonaisuudet
Taso 1	
Hallitsee yleistiedot ja perustaidot, joita vaaditaan opiskelua varten sekä yksinkertaisten tehtävien suorittamiseksi selkeässä toimintaympäristössä suoran valvonnan alaisena. Ottaa ohjattuna vastuuta oppimisestaan. Viestii suullisesti ja vastaa yksinkertaiseen kirjalliseen viestintään omalla äidinkielellään.	
Taso 2	
Hallitsee monipuoliset yleistiedot sekä kognitiiviset ja käytännön perustaidot, joita vaaditaan, jotta pystyy hyödyntämään näitä tietoja tehtävien suorittamiseksi ja ongelmien ratkaisemiseksi. Noudattaa sääntöjä ja käyttää monipuolisia välineitä ja työkaluja itsenäisyyttä vaativassa valvotussa toimintaympäristössä. Kantaa vastuuta ja toimii oma-aloitteisesti. Ottaa vastuuta oppimisestaan. Valmius elinikäiseen oppimiseen. Osaa toimia tutussa opiskelu- ja työyhteisössä. Viestii monimuotoisesti ja vuorovaikutteisesti eri tilanteissa ja tuottaa tekstejä äidinkielellään. Valmius vuorovaikutukseen toisella kotimaisella ja ainakin yhdellä vieraalla kielellä.	Perusopetuksen oppimäärä
Taso 3	
Hallitsee oman työ- tai opintoalansa tietoperustan, periaatteet, prosessit ja yleiset käsitteet sekä tietyt kognitiiviset ja käytännön taidot, joita vaaditaan tehtävien suorittamiseen ja ongelmien ratkaisemiseen. Valitsee ja soveltaa perusmenetelmiä, -työkaluja, -materiaaleja ja -informaatiota. Mukauttaa toimintansa olosuhteisiin ja toimintaympäristöön ratkaistessaan ongelmia. Vastaa omien tehtäviensä loppuun suorittamisesta ja toimii turvallisesti työ- tai opiskeluyhteisössä. Valmiudet toimia tehtävissään aloitteellisesti ja vastuullisesti. Ymmärtää työelämän ja yritystoiminnan merkityksen yksilölle ja yhteiskunnalle. Arvioi omaa osaamistaan sekä työhön tai opiskeluun liittyviä toimia, taitoja ja valintoja. Valmius elinikäiseen oppimiseen. Osaa toimia tutussa opiskelu- ja työyhteisössä. Viestii monimuotoisesti ja vuorovaikutteisesti eri tilanteissa ja tuottaa monipuolisia tekstejä äidinkielellään. Valmius vuorovaikutukseen toisella kotimaisella ja ainakin yhdellä vieraalla kielellä myös kansainvälisesti.	
Taso 4	
Hallitsee oman työ- tai opintoalansa tietoperustan laajoissa asiayhteyksissä sekä tietyt kognitiiviset ja käytännön taidot sekä ilmaisukyvyyn ja hyödyntää näitä tietoja ja taitoja ratkaistaessa oman alan erityisongelmia ja suorittaessaan alan tehtäviä. Työskentelee itsenäisesti yleensä ennustettavissa, mutta mahdollisesti muuttuvissa toimintaympäristöissä. Vastaa omien tehtäviensä loppuun suorittamisesta sekä toimii turvallisesti ja vastuullisesti työyhteisössä. Toimii taloudellisesti, tuloksellisesti ja suunnitelmallisesti sekä järjestelee työnsä huomioiden muut toimijat. Kykenee valvomaan muiden suorittamia rutiinitehtäviä. Valmiudet toimia yrittäjämäisesti toisen palveluksessa tai alan itsenäisenä yrittäjänä. Arvioi omaa osaamistaan ja tehtäväaluettaan ja parantaa työhön tai opintoihin liittyviä toimia. Kehittää itseään ja työtään. Valmius elinikäiseen oppimiseen. Toimii erilaisten ihmisten kanssa opiskelu- ja työyhteisössä sekä muissa ryhmissä ja verkostoissa eettisten periaatteiden mukaisesti. Viestii monimuotoisesti ja vuorovaikutteisesti eri tilanteissa ja tuottaa monipuolisia, myös alaan liittyviä, tekstejä äidinkielellään. Viestii toisella kotimaisella kielellä ja on vuorovaikutuksessa omalla alallaan ainakin yhdellä vieraalla kielellä myös kansainvälisesti.	Lukion oppimäärä Ylioppilastutkinto Ammatilliset perustutkinnot Ammattitutkinnot Rikosseuraamusalan tutkinto Pelastajatutkinto Hätäkeskus-päivystäjätutkinto

Kansallinen vaativuustaso/ eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen taso	Tutkinnot, oppimäärät ja muut osaamis-kokonaisuudet
Taso 5	
<p>Hallitsee oman alansa laaja-alaisen ja/tai erikoistuneen tietoperustan sekä kognitiiviset ja käytännön taidot sekä ilmaisukyvyn ja hyödyntää näitä tietoja ja taitoja ratkaistessaan luovasti abstrakteja ongelmia ja suorittaessaan alan tehtäviä. Ymmärtää ammatillisten tehtävälueiden sekä alan ja erialojen rajapinnat ja yhteydet laajempiin kokonaisuuksiin. Toimii alansa erikoisosaajana ja kehittää toimintaa, tuotteita ja/tai palveluita. Johtaa ja valvoo tarvittaessa toimintaympäristöjä ja toimintoja, jotka muuttuvat ennakoimattomasti. Opastaa muita ja valvoo muiden suorittamia tehtäviä. Hyvä valmius toimia alan itsenäisenä yrittäjänä. Arvioi ja kehittää omia ja muiden suorituksia ja työtä. Valmius elinikäiseen oppimiseen. Toimii erilaisten ihmisten kanssa opiskelu- ja työyhteisössä sekä muissa ryhmissä ja verkostoissa eettisten periaatteiden mukaisesti. Viestii suullisesti ja kirjallisesti sekä alan että alan ulkopuoliselle yleisölle äidinkielellään. Viestii toisella kotimaisella kielellä ja on vuorovaikutuksessa omalla alallaan ainakin yhdellä vieraalla kielellä myös kansainvälisesti.</p>	<p>Erikoisammattitutkinnot Alipääallystötutkinto (pelastusala) Lennonjohdon perustutkinto</p>
Taso 6	
<p>Hallitsee laaja-alaiset ja edistyneet oman alansa tiedot, joihin liittyy teorioiden, keskeisten käsitteiden, menetelmien ja periaatteiden kriittinen ymmärtäminen ja arvioiminen. Ymmärtää ammatillisten tehtävälueiden ja/tai tieteenalojen kattavuuden ja rajat. Hallitsee edistyneet kognitiiviset ja käytännön taidot, jotka osoittavat asioiden hallintaa, kykyä soveltaa ja kykyä luoviin ratkaisuihin ja toteutuksiin, joita vaaditaan erikoistuneella ammatti-, tieteen- tai taiteen alalla monimutkaisten tai ennakoimattomien ongelmien ratkaisemiseksi.</p> <p>Työskentelee itsenäisesti alan asiantuntijatehtävissä ja kansainvälisessä yhteistyössä tai toimii yrittäjänä. Johtaa monimutkaisia ammatillisia toimia tai hankkeita. Kykenee päätöksentekoon ennakoimattomissa toimintaympäristöissä. Vastaa oman osaamisensa arvioinnin ja kehittämisen lisäksi yksittäisten henkilöiden ja ryhmien kehityksestä. Valmius elinikäiseen oppimiseen. Toimii erilaisten ihmisten kanssa opiskelu- ja työyhteisössä sekä muissa ryhmissä ja verkostoissa huomioiden yhteisölliset ja eettiset näkökulmat. Viestii hyvin suullisesti ja kirjallisesti sekä alan että alan ulkopuoliselle yleisölle äidinkielellään. Viestii ja on vuorovaikutuksessa toisella kotimaisella kielellä sekä kykenee kansainväliseen viestintään ja vuorovaikutukseen omalla alallaan ainakin yhdellä vieraalla kielellä.</p>	<p>Ammatti- korkeakoulututkinnot Alemmat korkeakoulututkinnot</p>
Taso 7	
<p>Hallitsee laaja-alaiset ja pitkälle erikoistuneet oman alansa erityisosaamista vastaavat käsitteet, menetelmät ja tiedot, joita käytetään itsenäisen ajattelun ja/tai tutkimuksen perustana. Ymmärtää oman ja muiden alojen rajapintojen tietoihin liittyviä kysymyksiä ja tarkastelee niitä ja uutta tietoa kriittisesti. Ratkaisee vaativia ongelmia myös luovin toteutuksin tutkimus- ja/tai innovaatiotoiminnassa, jossa kehitetään uusia tietoja ja menettelyjä sekä sovelletaan ja yhdistetään eri alojen tietoja. Työskentelee itsenäisesti alan vaativissa asiantuntijatehtävissä ja kansainvälisessä yhteistyössä tai toimii yrittäjänä. Johtaa ja kehittää monimutkaisia, ennakoimattomia ja uusia strategisia lähestymistapoja. Johtaa asioita ja/tai ihmisiä. Arvioi yksittäisten henkilöiden ja ryhmien toimintaa. Kartuttaa oman alansa tietoja ja käytäntöjä ja/tai vastaa muiden kehittämisestä.</p> <p>Valmius elinikäiseen oppimiseen. Toimii erilaisten ihmisten kanssa opiskelu- ja työyhteisössä sekä muissa ryhmissä ja verkostoissa huomioiden yhteisölliset ja eettiset näkökulmat. Viestii hyvin suullisesti ja kirjallisesti sekä alan että alan ulkopuoliselle yleisölle äidinkielellään. Viestii ja on vuorovaikutuksessa toisella kotimaisella kielellä sekä kykenee vaativaan kansainväliseen viestintään ja vuorovaikutukseen omalla alallaan ainakin yhdellä vieraalla kielellä.</p>	<p>Ylemmät ammatti- korkeakoulututkinnot Ylemmät korkeakoulututkinnot</p>

Kansallinen vaativuustaso/ eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen taso	Tutkinnot, oppimäärät ja muut osaamis-kokonaisuudet
Taso 8	
<p>Hallitsee laajat kokonaisuudet ja asiayhteydet. Hallitsee edistyneimmät ja/tai erikoistuneimmat sekä syvällisimmät tiedot, taidot ja/tai teoriat, jotka sijoittuvat oman alan edistyneimmälle ja /tai erikoistuneimmalle tasolle ja alojen väliselle rajapinnalle. Soveltaa asioita luovasti. Luo uutta tietoa hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Tekee itsenäistä ja luotettavaa tieteellistä tai taiteellista ja ammatillista tutkimustyötä. Kehittää ammatillisia tehtäväalueita ja/tai tieteen- tai taiteen alaa. Kehittää ja soveltaa uusia ideoita, teorioita, lähestymistapoja tai prosesseja vaativimmissa toimintaympäristöissä. Työskentelee itsenäisesti alan vaativimmissa asiantuntijatehtävissä ja kansainvälisessä yhteistyössä tai toimii yrittäjänä. Johtaa asioita ja/tai ihmisiä. Tekee sellaisia synteesejä ja kriittisiä arviointoja, joita vaaditaan monimutkaisten ongelmien ratkaisemiseen tutkimus- ja/tai innovaatiotoiminnassa. Laajentaa ja uudelleen määrittää tietoja tai ammattikäytäntöjä. Kartuttaa oman alansa tietoja ja/tai vastaa muiden kehittämisestä.</p> <p>Valmius elinikäiseen oppimiseen. Toimii erilaisten ihmisten kanssa opiskelu- ja työyhteisössä sekä muissa ryhmissä ja verkostoissa huomioiden yhteisölliset ja eettiset näkökulmat. Viestii hyvin suullisesti ja kirjallisesti sekä tiedeyhteisölle että yleisölle oman tutkimusalan ja koko tieteenalan ja/ tai ammattialan kysymyksistä äidinkielellään. Viestii ja on vuorovaikutuksessa toisella kotimaisella kielellä sekä kykenee vaatimaan kansainväliseen viestintään ja vuorovaikutukseen omalla alallaan ainakin yhdellä vieraalla kielellä.</p>	<p>Yliopistojen ja Maanpuolustus-korkeakoulun tieteelliset ja taiteelliset jatkotutkinnot (liseniaatin tutkinnot ja tohtorin tutkinnot) Yleisesikuntaupseerin tutkinto Erikoiseläinlääkäriin tutkinto Erikoislääkärikoulutus Erikoishammaslääkärikoulutus</p>

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN: 978-952-263-578-5 (PDF)

ISSN: 1799-0351 (PDF)